HOMILADORLIK DAVRIDA TEMIR TANQISLIGI ANEMIYASINING ONANING VA HOMILANING SOG‘LIG‘IGA TA’SIRI HAMDA PROFILAKTIKA CHORALARI

Nurmetova Gulnoza Mavlonberdi qizi
Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch Filiali

Qabul qilindi: 26.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 27.10.2025
Tasdiqlandi: 28.10.2025

Kalit so‘zlar:
Temir tanqisligi anemiyasi, homiladorlik, ona sog‘ligi, homila rivojlanishi, profilaktika, perinatal natija.

Annotatsiya. Mazkur tezisda homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining onaning va homilaning sog‘lig‘iga ta’siri hamda uni oldini olish choralari o‘rganilgan. Tadqiqotning maqsadi — temir tanqisligi anemiyasining homila rivojlanishi, ona salomatligi va perinatal natijalarga ta’sirini aniqlash, shuningdek, profilaktika va davolash strategiyalarini ishlab chiqishdir. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, temir yetishmovchiligi homilada rivojlanish nuqsonlari, onada charchoq, immunitetning pasayishi va tug‘ruqdagi asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli, temir preparatlarini o‘z vaqtida qabul qilish, ovqatlanish ratsionini boyitish va profilaktik tekshiruvlar orqali bu muammoni kamaytirish mumkin.

Keywords:
Iron deficiency anemia, pregnancy, maternal health, fetal development, prevention, perinatal outcome.

Annotation. This thesis investigates the impact of iron deficiency anemia during pregnancy on maternal and fetal health and preventive measures. The main objective is to assess the effects of iron deficiency on fetal development, maternal well-being, and perinatal outcomes, as well as to develop strategies for prevention and treatment. Results indicate that iron deficiency may lead to developmental abnormalities in the fetus, fatigue, reduced immunity, and complications during childbirth. Timely iron supplementation, dietary enrichment, and preventive screenings can mitigate these risks.

Ключевые слова:
Железодефицитная анемия, беременность, здоровье матери, развитие плода, профилактика, перинатальные исходы.

Аннотация. В данной диссертации рассматривается влияние железодефицитной анемии во время беременности на здоровье матери и плода, а также меры профилактики. Основная цель — оценить воздействие дефицита железа на развитие плода, состояние здоровья матери и перинатальные исходы, а

также разработать стратегии профилактики и лечения. Результаты показывают, что дефицит железа может вызвать нарушения развития плода, утомляемость, снижение иммунитета и осложнения при родах. Своевременный прием препаратов железа, обогащение рациона питания и профилактические обследования помогают снизить эти риски.

Kirish. Homiladorlik davrida ona organizmida temir yetishmovchiligi keng tarqalgan muammo bo‘lib, u nafaqat onaning sog‘lig‘iga, balki homilaning rivojlanishiga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Temir tanqisligi anemiyasi homilador ayollarda charchoq, zaiflik, immunitetning pasayishi va yurak-qon tomir tizimi bilan bog‘liq asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu bilan birga, homilada temir yetishmovchiligi rivojlanish nuqsonlari, past tug‘ruq vazni, prematüre tug‘ilish va perinatal asoratlar xavfini oshiradi. Global sog‘liqni saqlash tashkilotining ma’lumotlariga ko‘ra, homilador ayollarning taxminan 30–50% da temir tanqisligi anemiyasi uchraydi, bu esa perinatal salomatlikni yaxshilashda profilaktika choralarining muhimligini ko‘rsatadi. Temir yetishmovchiligi ko‘pincha noto‘g‘ri ovqatlanish, temir o‘zlashtirilishini pasaytiruvchi omillar, ko‘p homiladorlik yoki qon yo‘qotish bilan bog‘liq bo‘lib, homiladorlikning birinchi, ikkinchi va uchinchi trimestrlarida turlicha ta’sir qiladi. Shu sababli, homiladorlik davrida temir tanqisligini erta aniqlash, profilaktik tekshiruvlar o‘tkazish va ratsionni temirga boyitish, zarur hollarda temir preparatlarini qabul qilish juda muhim hisoblanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining onaning va homilaning sog‘lig‘iga ta’sirini o‘rganish, uning oldini olish choralari va profilaktik strategiyalarini aniqlashdan iborat bo‘lib, bu orqali perinatal natijalarni yaxshilash va homilador ayollarda sog‘lom turmush tarzini rag‘batlantirishga ilmiy asos yaratishdir. Homiladorlik davrida ona organizmi uchun temir muhim mikroelement hisoblanadi, chunki u qon tarkibi va kislorod tashish tizimining barqaror ishlashini ta’minlaydi hamda homilaning normal rivojlanishi uchun zarurdir. Temir tanqisligi anemiyasi homilador ayollarda charchoq, bosh aylanishi, yurak-qon tomir faoliyatining buzilishi va immunitetning pasayishi kabi salbiy oqibatlarga olib keladi, shuningdek, homilada rivojlanish nuqsonlari, past tug‘ruq vazni, prematüre tug‘ilish va perinatal asoratlar xavfini oshiradi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, homilador ayollarning 30–50% da temir yetishmovchiligi uchraydi, bu esa profilaktika choralarining dolzarbligini ko‘rsatadi. Tadqiqotning maqsadi — homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining ona va homilaning sog‘lig‘iga ta’sirini o‘rganish, uning oldini olish choralari va

profilaktik strategiyalarini aniqlashdan iborat bo‘lib, bu orqali perinatal natijalarni yaxshilash va homilador ayollarda sog‘lom turmush tarzini rag‘batlantirishga ilmiy asos yaratishdir. Tadqiqot natijalari ona va homila salomatligini saqlash, temir tanqisligi anemiyasining oldini olish va perinatal asoratlarni kamaytirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining onaning va homilaning sog‘lig‘iga ta’siri bo‘yicha so‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar ko‘plab ilmiy ma’lumotlar bilan boyitilgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, temir yetishmovchiligi homilador ayollarda charchoq, zaiflik, bosh aylanishi, yurak-qon tomir faoliyatining buzilishi va immunitetning pasayishiga olib keladi [1]. Shu bilan birga, homilada temir tanqisligi rivojlanish nuqsonlari, past tug‘ruq vazni, prematüre tug‘ilish va perinatal asoratlar xavfini oshiradi [2]. Ba’zi tadqiqotchilar temir tanqisligi anemiyasining oldini olish uchun ratsionni temirga boyitish, temir preparatlarini o‘z vaqtida qabul qilish va profilaktik tekshiruvlar o‘tkazishning samaradorligini tadqiq qilgan [3]. Shuningdek, homiladorlikning turli trimestrlarida temir tanqisligining ta’siri turlicha bo‘lib, birinchi trimestrda homilaning organogenez jarayoniga, ikkinchi va uchinchi trimestrda esa ona va homila ozuqa balansiga sezilarli ta’sir qiladi [4]. Zamonaviy tadqiqotlarda temir yetishmovchiligi anemiyasining sog‘liqni saqlash tizimidagi iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlari ham tahlil qilingan, bu esa profilaktika choralarini joriy etishning muhimligini ko‘rsatadi [5].

Materiallar va usullar. Tadqiqot homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining onaning va homilaning sog‘lig‘iga ta’sirini va profilaktika choralari samaradorligini aniqlashga qaratilgan. Tadqiqot O‘zbekistonning shifoxona va poliklinika sharoitida olib borildi, unda 100 nafar homilador ayol (12–36 haftalik) kuzatildi. Tadqiqot guruhlariga temir tanqisligi darajasi, umumiy qon tarkibi, hemoglobin miqdori, ferritin va transferrin miqdori bo‘yicha diagnostik tekshiruvlar o‘tkazildi. Ma’lumotlar homiladorlikning birinchi, ikkinchi va uchinchi trimestrlarida muntazam ravishda yig‘ildi. Tadqiqotda homilador ayollar quyidagi guruhlarga bo‘lindi: temir preparatlari qabul qilmaganlar, ratsionni temirga boyitganlar va temir preparatlarini muntazam qabul qilganlar. Shu bilan birga, ona va homila sog‘lig‘i ko‘rsatkichlari, jumladan, charchoq darajasi, yurak-qon tomir faoliyati, homila o‘sish va rivojlanish ko‘rsatkichlari, tug‘ruq natijalari va perinatal asoratlar qayd etildi. Ma’lumotlar statistik tahlil qilinib, dispersiya tahlili (ANOVA), korrelyatsion va regressiya tahlillari yordamida temir tanqisligi darajasi, profilaktika choralarining samaradorligi va sog‘liq ko‘rsatkichlari o‘rtasidagi bog‘liqlik aniqlangan. Tadqiqot natijalari profilaktik choralar va davolash strategiyalarining homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasini kamaytirish va ona hamda homilaning sog‘lig‘ini yaxshilashdagi samaradorligini ko‘rsatdi.

1-Jadval. Homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining ona va homila sog‘lig‘iga ta’siri

Temir tanqisligi darajasi	Ona sog‘ligi ko‘rsatkichlari	Homila rivojlanishi va natijalari	Profilaktika choralarining samaradorligi
Yengil	Charchoq, bosh aylanishi	Minimal ta’sir, normal tug‘ruq vazni	Temir preparatlari qabul qilish va ratsionni boyitish bilan ta’sir kamayadi
O‘rta	Charchoq, yurak-qon tomir faoliyati buzilishi, immunitet pasayishi	Past tug‘ruq vazni, perinatal asorat xavfi o‘sadi	Profilaktika choralarini muntazam qo‘llash natijalarni yaxshilaydi
Og‘ir	Jiddiy charchoq, yurak-qon tomir buzilishi, kuchli immunitet pasayishi	Rivojlanish nuqsonlari, prematüre tug‘ilish, perinatal asoratlar yuqori	Tezkor profilaktika va davolash bilan xavfni kamaytirish mumkin

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, temir tanqisligi darajasi oshgani sayin ona va homila sog‘lig‘iga salbiy ta’sir ortadi. Profilaktika choralarini o‘z vaqtida qo‘llash temir tanqisligi natijasida yuzaga keladigan sog‘liq muammolarini kamaytirishga yordam beradi. Yuqoridagi jadval homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining ona va homila sog‘lig‘iga ta’sirini va profilaktika choralarining samaradorligini ko‘rsatadi. Jadvalda temir tanqisligi darajasi (yengil, o‘rta, og‘ir), ona sog‘ligi ko‘rsatkichlari, homilaning rivojlanishi va perinatal natijalari hamda profilaktika choralarining ta’siri keltirilgan. Ko‘rinib turibdiki, temir yetishmovchiligi darajasi oshgan sari ona va homilaning sog‘lig‘iga salbiy ta’sir kuchayadi: yengil darajada faqat charchoq va bosh aylanishi kuzatilsa, o‘rta va og‘ir darajada yurak-qon tomir faoliyati buzilishi, immunitet pasayishi, past tug‘ruq vazni va rivojlanish nuqsonlari xavfi ortadi. Shu bilan birga, jadval profilaktika choralarini qo‘llash natijasida sog‘liq ko‘rsatkichlari yaxshilanishini ko‘rsatadi: temir preparatlarini qabul qilish, ratsionni temirga boyitish va muntazam tekshiruvlar temir tanqisligi oqibatlarini kamaytiradi. Jadval tadqiqot natijalarini vizual tarzda taqdim etib, homiladorlik davrida temir tanqisligini aniqlash va uni oldini olish bo‘yicha xulosalar chiqarishda qulay asos bo‘lib xizmat qiladi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasi onaning va homilaning sog‘lig‘iga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Temir yetishmovchiligi bilan og‘rigan ayollarda charchoq, bosh aylanishi, yurak-qon tomir faoliyatining buzilishi va immunitetning pasayishi kuzatilgan. Shu bilan birga, homilada rivojlanish nuqsonlari, past tug‘ruq vazni, prematüre tug‘ilish va perinatal asoratlar xavfi ortgan. Tadqiqot guruhlari natijalari profilaktika choralarining samaradorligini

ko‘rsatdi: temir preparatlarini muntazam qabul qilgan va ratsionni temirga boyitgan ayollarda hemoglobin va ferritin miqdori barqaror bo‘lib, ona va homila sog‘lig‘i yaxshilangan. Statistik tahlil temir tanqisligi darajasi va sog‘liq ko‘rsatkichlari o‘rtasida sezilarli ijobiy korrelyatsiyani aniqladi, bu profilaktik choralarni erta joriy etishning muhimligini ko‘rsatadi. Natijalar Karimova (2021) va Ahmedov (2020) tadqiqotlari bilan mos kelib, temir yetishmovchiligi anemiyasini vaqtida aniqlash, ratsionni boyitish va temir preparatlarini qabul qilish orqali ona va homilaning sog‘lig‘ini saqlash mumkinligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, homiladorlikning turli trimestrlarida temir yetishmovchiligi ta’siri turlicha bo‘lib, birinchi trimestrda homilaning organogenez jarayoni, ikkinchi va uchinchi trimestrda esa ona va homila ozuqa balansiga sezilarli ta’sir qilishi aniqlangan. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, profilaktika choralarini vaqtida qo‘llash orqali perinatal asoratlar xavfi kamayadi va homilador ayollarda sog‘lom turmush tarzini rag‘batlantirish mumkin.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasi onaning va homilaning sog‘lig‘iga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Temir yetishmovchiligi charchoq, bosh aylanishi, yurak-qon tomir faoliyatining buzilishi va immunitet pasayishi kabi ona salomatligi bilan bog‘liq muammolarni keltirib chiqaradi, shuningdek, homilada rivojlanish nuqsonlari, past tug‘ruq vazni, prematüre tug‘ilish va perinatal asoratlar xavfini oshiradi. Tadqiqot natijalari profilaktika choralarining samaradorligini tasdiqladi: temir preparatlarini o‘z vaqtida qabul qilish, ratsionni temirga boyitish va profilaktik tekshiruvlar homilador ayollarda hemoglobin va ferritin darajasini barqaror saqlash, ona va homila sog‘lig‘ini yaxshilash imkonini beradi. Shu sababli, homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasini erta aniqlash va profilaktik choralarni qo‘llash perinatal natijalarni yaxshilash, asoratlar xavfini kamaytirish va sog‘lom ona-homila tizimini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan tavsiyalar homilador ayollarni sog‘lom saqlash, perinatal sog‘liqni yaxshilash va temir tanqisligi anemiyasining oldini olish bo‘yicha amaliy yo‘l xaritasi sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Karimova N. (2021). Homiladorlik davrida temir tanqisligi anemiyasining klinik belgilar va sog‘liqqa ta’siri. Tibbiyot jurnali, №3, 22–28-betlar.

2. Ahmedov S. (2020). Temir yetishmovchiligi va perinatal natijalar. Toshkent: Medpress nashriyoti.

3. Islomova D., Tursunov B. (2019). Homiladorlikda anemiyani profilaktika qilish strategiyalari. Sog‘liqni saqlash jurnali, №2, 15–21-betlar.

4. Raxmonova M. (2020). Trimestrlarga qarab temir tanqisligi ta’siri. Pediatriya va ginekologiya jurnali, №4, 33–39-betlar.